

basic education

Department:
Basic Education
REPUBLIC OF SOUTH AFRICA

NATIONAL SENIOR CERTIFICATE

GIREIDI YA 12

TSHIVENDA LUAMBO LWA U ENGEDZA LWA U THOMA (FAL)

BAMMBIRI LA U THOMA (P1)

LARA 2018

TSUMBANDILA YA U MAKA

MARAGA: 80

Tsumbandila iyi ya u maka i na masia³/₄ari a 7.

KHETHEKANYO YA A: THOLOKANYONQIVHO

MBUDZISO 1: PHUROSA

TSHIBVELEDZWA TSHA A

- 1.1 Mozambique. 🌳 (1)
- 1.2 Vha tou tshatshama sa masunzi. 🌳 (1)
- 1.3 Ha u ola. 🌳 (1)
- 1.4 O vha a tshi tshila nga u edela dziphaiphini 🌳 na thungo ha dzibada. 🌳 (2)
- 1.5 O vha muthu we a vha a tshi tambula musi a tshe hayani, 🌳 a tshi vho swika ngeno vhutshilo ha thoma u mu penyela nge a vha na vhutsila zwa shandukisa kutshilele kwawe. 🌳 (2)
- 1.6 Ndi u fhela ha muvhuso wa tshitalula/Thambulo mashangoni avho. 🌳🌳 (2)
- 1.7 U sumbedza vhukoni ha nyolo dzawe nge vhatu vhanzhi vha vha vha tshi takalela mishumo yawe. 🌳🌳 (2)
- 1.8 Armando na muṭa wa hawe vha khou ḍifhelwa nga vhutshilo. 🌳🌳 (2)
- 1.9 U ola vhatu, 🌳zwipuka na mupo. 🌳(Zwivhili fhedzi.) (2)
- 1.10 Nga u mu wanela makete wa vhatshena. 🌳🌳 (2)
- 1.11 D/ṭafulani ḷa Armando. 🌳 (1)
- 1.12 O futelela nge ha vha hu na vhatu vhanzhi vhe vha vha vha tshi ḍa u oliwa na vhukonani he ha fhaṭea vhukati hawe na vhatu henefho ḍoroboni. 🌳🌳 (2)
- 1.13 Zwi a thusa ngauri u a kona u ḍishuma wa ṭundela na vha muṭa nga vhutsila uho. 🌳🌳 (2)
- 1.14 Ndi nga vha eletshedza uri vha ye u gudela mushumo uyo samusi u ola zwi tshi dzhenisa masheleni vhukuma nahone ndi mishumo ine ya shaea. 🌳🌳 (2)
(Na dzinwe phindulo dzi pfallaho.)

TSHIBVELEDZWA TSHA B

- 1.15 Vhana vha tea u funzedzwa u londa maḁi na u ṭhogomelwa vha sa litshe maḁi a tshi tevhukana. (2)
- 1.16 Ndi vhana vha ngauri vho ambara zwiambaro zwa tshikolo. (2)
- 1.17 Ndi uri vha khou nwa maḁi nga u sielisana hu si na u fhirela muniwe. (2)
(Na dzinwe phindulo ḁzi pfalaho.)

ṬHANGANYELO YA KHETHEKANYO IYI YA A: 30

KHETHEKANYO YA B: MANWELEDZO/SAMARI**MBUDZISO 2****TSHIBVELEDZWA TSHA C**

KHOTHESHENI		MBUNO	
1	'U tshi swika laiburari hu na muthu ane a thusa vhathu.'	1	U tshi swika laiburari humbela thuso kha muthu ano shuma henefho. 🏴
2	'Arali wa tomola bugu u fanela u i vhuedzedza he ya bva hone!'	2	Bugu i tea u vhuedzedzwa he ya bviswa hone. 🏴
3	'Muthu a tshi khou vhalela laiburari ha ngo fanela u ita phosho.'	3	Muthu u tea u sa ita phosho musi a tshi vhalela laiburari. 🏴
4	'Muthu a farwa nga ndala ha tei u lela laiburari.'	4	Laiburari a hu leliwi hone. 🏴
5	'Vhane vha daha fola lo iledzwa laiburari saizwi li nga vhangamulilo.'	5	Fola a li dahiwi laiburari ngauri li nga vhangamulilo. 🏴
6	'Bugu dza laiburari a dzi kherulwi masiatari kana u talatadzwa khadzo.'	6	Mabambiri a bugu dza laiburari ha kherulwi na u riwalwa khao. 🏴
7	'Hu na zwine wa toda kha bugu u tea u tou fodisa.'	7	Hu na zwine wa toda kha bugu dza laiburari u tea u tou fodisa. 🏴

Ndila ya u maka manweledzo/samari

Kha vha avhele maraga nga ndila i tevhelaho:

- Kuavhelwe kwa maraga
 - Maraga dza 7 kha mbuno dza 7 (maraga 1 kha mbuno nthihi.)
 - Maraga 3 dza luambo.
 - Thanganyelo ya maraga: 10
- Kuavhelwe kwa maraga dza luambo musi mulingiwa a songo tou kopolola zwo ralo:
 - Mbuno 1–3 hu si na vhukhaki: maraga 1
 - Mbuno 4–5 hu si na vhukhaki: maraga 2
 - Mbuno 6–7 hu si na vhukhaki: maraga 3
- Kuavhelwe kwa maraga dza luambo musi mulingiwa o tou kopolola zwo ralo:
 - Khothesheni dza 6–7: a hu na maraga dza luambo.
 - Khothesheni dza 1–5: maraga 1 ya luambo.

PFESANI:

- Tshivhalo tsha maipfi
 - Vhatoli/Vhamaki vha tea u sedzulusa tshivhalo tsha maipfi o shumiswaho.
 - Vha songo tusa maraga arali mugudi/mulingiwa a songo sumbedza/nwala tshivhalo tsha maipfi o shumiswaho naho hu na vhukhaki kha tshivhalo tsha maipfi o shumiswaho. Arali tshivhalo tsha maipfi tsho pfukiswa, kha vha vhale u swika kha mutala wo tewaho wa u fhedzisa, vha si tsha didina nga itsho tshipida tsho salaho tsha manweledzo/samari.

THANGANYELO YA KHETHEKANYO YA B: 10

KHETHEKANYO YA C: ZWIVHUMBEO NA MILAYO YA KUSHUMISELE KWA LUAMBO

MBUDZISO 3: KHUNGEDZELO

TSHIBVELEDZWA TSHA D

- 3.1 Ndi u kunga vharengi uri vhubindudzi vhu aluwe. (2)
- 3.2 Luṅingo na Emeili. (2)
- 3.3 Vho netaho na vhane vha khou ṭoda u awela. (2)
- 3.4 A bvisela khagala uri Vhuawelo Lodge ndi fhethu ha vhuḍi, ha mimbete i sa gogoni. (2)
- 3.5 Ee, li nga ṭutula ngauri vhothe vhane vha ṭoda u awela vha ḍo ya heneḥo. (Na dzinwe phindulo dzi pḥalaho.) [10]

MBUDZISO 4: KHATHUNI

TSHIBVELEDZWA TSHA E

- 4.1 Vhuongeloni/Sibadela (1)
- 4.2 Ndi nge a vhisala mulenzhe/huvhala mulenzhe. (2)
- 4.3 Ee, ngauri vha khou vhidzana nga madzina u sumbedza uri vha a ḍivhana. (2)
- 4.4 C/sinyalala (1)
- 4.5 Lu bvisela khagala uri Londi u khou tendelana na zwine zwa khou ambiwa. (2)
- 4.6 Hai, ngauri Londi uri hune a vha hone ndi fhethu havhuḍi ha u dzumbama mapholisa. (2)
- [10]

MBUDZISO 5: PHUROSA

5.1 TSHIBVELEDZWA TSHA F

- 5.1.1 Mvelaphanda. (1)
- 5.1.2 Vulelwa. (1)
- 5.1.3 Vhathu. Ngoho vhathu vha a dina (2)
- 5.1.4 Zwo.
Zwimange zwo paṭa haya. (2)
- 5.1.5 D/liṭaluli. (1)
- 5.1.6 MA. (1)
- 5.1.7 O ṭanganedzwa.   (2)
- 5.1.8 Vha tshi sandwa sa mbudzi ya gwembe. Liṭanyisi   (2)
- 5.1.9 Mini.
No ḁa na mini? (2)

5.2 TSHIBVELEDZWA TSHA G: TSHIFANYISO

- 5.2.1 Vha dzule.
Vha si dzule. (2)
- 5.2.2 Vha tshi tou vha madzuvha. Vho naka vhukuma. (2)
- 5.2.3 Vhavenda vha fanelwa u fhira dziṭwe tshaka.   (2)

[20]

ṬHANGANYELO YA KHETHEKANYO YA C: 40
MARAGAGUṬE: 80